

SOFT SPOT

Maďarská choreografka Adrienn Hód, ktorá od roku 2007 vedie medzinárodnú tanečnú skupinu Hodworks, sa vo svojich dielach dlhodobo venuje témam dekonštrukcie štruktúry tela, pohybu, či priestoru. Rozkladá ich, deformuje, aby ich preskupila inak. Tanečníci a tanečnice sú pri každom jej diele v procese tvorby provokovaní k otvorenosti – telesnej aj emocionálnej. Častokrát nadväzujú s vlastnými telami celkom nový vzťah, svoje tanečné identity spoznávajú z odlišných perspektív. V experimentálnej inscenácii *SOFT SPOT*, ktorá vznikla v medzinárodnej koprodukcii zoskupení ME-SA, BOD.Y a HODWORKS, sa Hód stretáva s dvoma slovenskými tanečnicami – Soňou Ferienčíkovou a Martinou Hajdyla Lacovou. Tie nie sú interpretkami vopred definovanej choreografie, ale sú spolutvorkyňami diela, ktorého experimentálnosť je možné nachádzať najmä v spôsobe, akým sa telo dokáže vzťahovať k významu a ako a čo dokážu komunikovať telá zbavené identity.

Performatívny duet Ferienčíkovej a Hajdyla Lacovej sa odohráva na čiernom baletizole, na strope je inštalovaný svetelný štvorec, ktorý počas predstavenia mení farebnosť od bielej až po červenú. Duet v tomto prípade možno nie je celkom presné označenie, nakoľko performerky medzi sebou v podstate nekomunikujú. Na scéne sú spolu, ale v skutočnosti každá sama. Divák počas predstavenia môže sedieť na stoličkách po obvode alebo na zemi, postávať, prechádzať sa. Je mu dovolené ľubovoľne meniť pozíciu, uhol pohľadu. Jeho pohyb nie je nijakým spôsobom limitovaný ani prikazovaný, ak je odvážny, môže sa pokojne posadiť do stredu diania.

Dielo podfarbuje elektronická hudba, ktorá na prvé počutie pôsobí meditatívne, avšak časom sa jej monotónnosť stane rozrušujúcou. Túžba po výraznejšej melodickej zmene však zámerne nie je naplnená. Radikálne expresívne prevraty sa neudejú ani v performatívnej vrstve, skôr sme svedkami niekoľkých izolovaných, dynamickejších či kontrapunktických pohybových manifestácií. Performerky sú oblečené v čiernom civilnom odeve, pričom látka zahŕňa aj ich hlavy, dokonca tváre. Divák netuší, ktorá je ktorá (ak nemá telesnú stavbu a pohybový prejav tanečníc odpozeraný z iných inscenácií); celý čas sa pozerá na dve nedefinované a na pohľad aj rodovo neutrálne telá. Prvých desať minút sa hýbu len minimálne

a na tvárach majú okrem spomínanej čiernej látky aj oválne masky – digitálne obrazovky, na ktorých sa premietajú rôzne slová, otázky, výzvy. V tejto fáze sú Hajdyla s Ferienčíkovou skôr statickými objektmi slúžiacimi pre projekciu niečoho iného, telá občas trochu zmenia pózu, na chvíľu sa rozhybe niektorý z údov. Divák pozoruje, hľadá prepojenia medzi telami a slovami, zamýšľa sa nad tým, či sa nejakým spôsobom dopĺňajú, vzájomne vysvetľujú. K presvedčivým odpovediam pravdepodobne nedospeje.

Po niekoľkých minútach performerky displeje odkladajú z tváří, ktoré však naďalej ostávajú zahalené. Slovo ustupuje pohybu. Ten je najmä v prvej polovici skôr abstraktný. Telá akoby sa usilovali zbaviť akejkolvek referencie k ľudskému, balansujú niekde medzi animálnosťou a strojovou odťažitosťou. Jedno z nich sa napríklad v istom okamihu skladá až do neprirodzených pozícií, akoby sme sledovali nejakého mimoľudského aktéra, živočícha, ktorého druh nevieme celkom dobre popísať. Martina Hajdyla tu dokazuje svoju mimoriadnu telesnú flexibilitu, až hypermobilitu. Ferienčíková je v úvode introvertnejším telom – dlhšie zotrúva v určitých pózach, jej gestá sú menej energické, viac pracujú s detailom, s nepatrnými, no vedomými zmenami. Sledujeme dva spôsoby práce s napätím, s vrstvením emócií, ktoré je však kvôli maskám nutné hľadať inde, než v tvárovej expresii.

V druhej časti sa hudba zvukovo zahusťuje, svetlo z bielej postupne metamorfuje do červenej. Štvorec ako vymedzená plocha už nie je iba nad hlavami performeriek, ale vo forme svetelného obrysu a dymovej clony sa premieta aj na baletizol. Do dovtedy spoločného nehierarchizovaného priestoru divákov a performeriek odrazu vstupuje určité ohraničenie. Keďže však nie je fyzické, iba vizuálne, bariéra je iluzórna a účinkuje skôr psychologicky. Do diela tým vstupuje ďalšia vrstva, cez ktorú je možné skúmať pohyb a komunikáciu tiel – tentoraz predovšetkým diváckych: kto nájde odvahu, aby prekročil svetelný múr a čo sa týmto aktom (ne)naruší?

Performerky v tejto časti začínajú pracovať s konkretizovanejším pohybom. Prechádzajú k tanečnej reči, ktorá sa začína javiť ako zrozumiteľnejší jazyk. Rozoznávame variácie spoločenského či moderného tanca, podobenstvá so športovými cvikmi a rétorickými figúrami, dokonca gladiátorskými hrami. Žiaden z týchto telesných úkonov však nie je celkom jednoznačný, spoliehajú sa na našu skúsenosť či vedomosť, že si k naznačenému,

nedokončenému gestu priradíme význam. Performatívne telá nás chcú neustále držať v pozornosti a nikdy nám nedovolia dospieť k finálnej interpretácii. Niekedy nám v nej bráni aj rýchle striedanie choreografických kompozícií.

Takmer pred koncom diela sa jedna z performeriek uchýli k stene a začne sa vyzliekať. Neodhalí sa úplne – tvár je stále maskovaná a prekvapí nás čierny suspensor. Na aké a koho telo sa vlastne pozeráme? Opäť sme zneistení a ešte intenzívnejšie si uvedomujeme, že každé telo je viacerými telami súčasne. Druhá performerka po chvíli nasleduje prvú, jej vyzliekanie sa je však vo výsledku prezliekanie – neutrálne čierne nohavice zakryje dlhou látkou, z ktorej formuje niečo ako šaty, a teda primárne ženský znak. Pôvodne rodovo neidentifikovateľné postavy sa tak napokon domnele prihlasujú k určitým identitám a zaujatie apelatívnych postojov so zdvihnutými rukami v úplnom závere do istej miery napĺňa definíciu Judith Butler o tom, že telo je abstrakciou, ktorú významom napĺňa až naše konanie. Ešte konkrétnejší akt prichádza v okamihu, kedy časť publika už opustila sálu, nakoľko zotrvanie performeriek vo finálnych pózach môže trvať nekonečne dlho. Ferienčíková a Hajdyla totiž v jednom momente odhalia svoje tváre, hneď vzápätí však odchádzajú a my nestíhame postrehnúť, čo sa v nich odohráva.

Aký vzťah majú ku svojim telám performerky počas predstavenia? Je prekračovanie hraníc a fyzických limitov tel výsledkom oslobodenia sa alebo pokúšaním a hľadaním ich „mäkkého miesta“? V niektorých obrazoch sa telá správajú ako orgány, ktoré nikomu nepatria, zdanlivo samé rozhodujú o smere, forme či dynamike toho, ako sa budú hýbať. Inde ako keby telo túžilo zarámcovať sa do choreografie, ako keby hľadalo tanečný diskurz, ktorý mu bude vyhovovať, v ktorom sa bude cítiť pohodlne (v ktorom opäť nadobudne pôvodnú identitu?). Ale nikdy mu to nie je dopriate.

SOFT SPOT nemá dej a je skôr výskumom, ktorý používa telo ako analytický nástroj. Divák nesleduje rozvíjajúcu sa príbehovú líniu, jeho pozornosť je smerovaná ku kladeniu si iných otázok, napríklad: do akej miery ľudské telo zbavené tváre ostáva ľudské? Čo všetko sa podieľa na tom, ako telu rozumieme? Musia zmeny na tele a zmeny vykonané telom vždy niečo znamenať? Musíme sa každý posunok usilovať čítať, interpretovať? Telá performujúce pred nami naznačujú, že to tak nemusí byť. Gestá veľakrát nedospejú do očakávaného znaku,

symbolu, ako keby chceli ukázať, že myseľ je niekedy nevyhnutné oslobodiť z racionálnych rámcov, očistiť od kultúrnych či politických nánosov. Práve tie sú totiž častokrát našimi „mäkkými miestami“.

Autorka analýzy: Michaela Pašteková